

О МЕТОДУ НАПОРЕДНОГ ТЕКСТУАЛНОГ ПРЕДСТАВЉАЊА

Айсї̄пракї̄: У раду је појмовно одређен и дефинисан метод напоредног текстуалног, супституционог, представљања. До тог метода истраживач је дошао егзактним, емпиријским методом, приређујући антологије народних бајки. То је поступак замене фонетски, морфолошки, синтагматски и лексички архаичних, нестандартних облика. На маргинама, лево и десно, дају се изворни облици и објашњења мање познатих речи, синтагми и фразеолошких облика, чија, најчешће етнолингвистичка, природа не дозвољава замену. Истраживање има за циљ увођење метода напоредног, истојезичног, текстуалног представљања у текстолошку обраду бајковних, а касније и других текстова, ради очувања народног књижевног блага и његовог коришћења у школске али и ваншколске сврхе.

Кључне речи: метод напоредног истојезичног представљања, метод текстуалног компаративизма, текст, текстологија, методичка истраживања, супституент и супституисане језичке јединице, народна бајка, народна приповетка, етнолингвистички, фонетски, морфолошки, синтагматски, лексички тип, бајковни фразеологизми, дијалекатски облици.

УВОД

Свака рационална и емпиријска делатност, па и методика наставе књижевности као аутономна интердисциплинарна наука, служи се општим и посебним методама. Да би се једно књижевноуметничко дело увело у наставу, у тријади: књижевноуметнички текст – ученик/ ученица – учитељ/учитељица, потребно је да у процесу слања, преношења и примања информације не буде нарушен класични рецептивни троугао: стваралац – дело – читалац.

Народна књижевност, то силно и непроцењиво национално благо, у школској употреби, на било ком жанровском нивоу, није текстолошки представљена на методички примерен начин. На свим језичким нивоима: фонетском, морфолошком, синтаксичком и лексичком – приређени текстови чувају архаичне језичке црте. Оне нарушавају а, каткад, и онемогућују комуникацију читаоца (ученика) с делом те отежавају образовне, васпитне и функционалне циљеве наставе књижевности.

Природа књижевних текстова, па и оних народних, таква је да се због архаизама, страних и данас мање познатих речи умањује свеукупно значење

тих књижевних дела. Умањује се хоризонт и читаочевог и аналитичко-интерпретативног очекивања. Народне умотворине, лирске и епске, ти златни дарови наших предака, због језичких препрека изгубљени су за оворемене а то значи и за будуће читаоце, и младе и старе.

Развој фонетских, морфолошких, синтаксичких и лексичких компонента сваког па и нашег језика, у свеукупној творачкој снази, уноси елементе који савремени књижевноуметнички идиом удаљују од језика минулих времена. Савремени српски стандардни језик израстао је из народног говора. Вук је остао веран ономе како се у народу говори, језику којим је однеговано народно стваралаштво. И Вуков књижевни језик, у сва четири језичка аспекта, што се односи и на језик народних бајки, дели судбину дијалеката који изумиру. Идиоми цивилизације условљавају релативну унификацију језика утемељену на новим културним параметрима. И Вук се, познато је, ослобађао дијалектизама које су његови преци, две генерације пре њега, донели сеобом из дробњачког краја у Тршић. Неке изразито херцеговачке језичке особине нестале су током боравка у новој средини а неке је Вук напустио јер је сматрао да су неприкладне за књижевни језик.¹ За оновременог читаоца, поготову оног младог, није сасвим разумљив речнички материјал, рецимо, српских народних бајки, како оних Вукових тако и оних које су бележене по његовим упуштвима. А тај материјал израз је оновременог продуктивног богаћења и разноврсног образовања речи усмерних на апстрактне представе и асоцијативна појмовна довођења у везу с природом и друштвом.

Намеће се, отуда, потреба да се према предмету истраживања, због очувања народног блага и постизања васпитно-образовних циљева, појмовно одреди, дефинише и текстуолошки примени метод који би делотворно омогућио функционално укључивање народног књижевног блага и комуникацију савременог читаоца са њим. Будући да је народна књижевност тамни вилејет жанровских драгуља, уз навођење предмета и проблема истраживања, треба омеђити и корпус истраживања.

Народна бајка је краљица свих жанрова народне књижевности. Народна бајковна грађа је и послужила за проналажење метода², тј. путева и поступака истраживања ове маштарије духа. Инвентар метода које се користе у настави језика и књижевности је, како тврди Милија Николић, отворен јер се *стијално усавршава*.³ Многе методе, познато је, емпиријског су порекла. Наста-

¹ Вуковић, Јован Л. (1938–1939), *Говор Пиве и Дробњака*, Београд, Јужнословенски филолог, XVII, стр. 110–113.

² *метод*, грч. μέθοδος, пут којим се долази до циља, слеђење, поступак и начин истраживања, проучавања; лат. *methodus*. У науци метод је начин истраживања, мишљења, приступ и систем правила у откривању појава; нпр. поступак анализе, дедукције, индукције и сл. Дели се на опште посебне. У педагогији и методици: врста проучавања, наставни поступак, нпр. текстовни, монолошки и дијалогски (сократовски метод, наставни поступак који има циљ да се ученици наведу да сами знају своја сазнања).

³ Николић, Милија (1999), *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, стр. 29. Према начину општења, врстама мисаоне

јале су прво у научној пракси па су потом научнотеоријски уобличене. Тако је настао и метод напоредног текстуалног, супституционог, представљања, или текстуални компаративистички метод. То је метод истојезичног представљања. Први пут примењен је у антологији *Најлепше српске народне бајке*, 2002. године, чији је приређивач управо писац ових редова⁴. Суштина тог метода је у напоредом, истојезичном, представљању изворног и савременом језику прилагођеног текста.

Текстологија као помоћна филолошко-историјска дисциплина превасходно се бави утврђивањем тачности текста историјских докумената и споменика ради њиховог проучавања. Усмерена је примарно на сазнање, односно према емпиријско-научном налажењу истине, а потом према старим уметничким текстовима, њиховим естетичким компонентама и побољшању њихове комуникационе валидности. Приређивачи бајковних текстова, по правилу су, у односу на изворнике, вршили ситне правописне, интерпункцијске и граfiјске измене. Применом метода напоредог, истојезичног, текстуалног (супституционог) представљања у тој антологији сачувана је изворност текстова, није умањена њихова естетска релевантност а побољшан је хоризонт читаочевих очекивања и значењски ниво текста. Мање је важно што је тај метод ту први пут примењен а више што то може да буде од далекосежног значаја за будуће текстолошко представљање народног блага, поготово ако је намењено млађим основношколским разредима. Поступци и метод напоредног текстуалног представљања, или текстуални компаративистички метод, омогућују да наша народна књижевност не заврши у књижевном архиву, као предмет истраживања појединих филолошких дисциплина.

Вук је народне приповетке или приче поделио на мушке и женске, баш као и песме. Женске су „оне у којима се приповиједају којекаква чудеса што не може бити“, тј. *џајке*, „а мушке су оне у којима нема чудеса, него оно што се приповиједа рекао би човјек да је заиста могло бити“.⁵ Многе приповетке Вук је, према сопственом сведочанству изнетом у предговору бечког издања, слушао у завичајном Тршићу од неких казвача, па их је после писао како их је упамтио, а неке су му послали и други сакупљачи. Уз Вукове, у антологији

делатности и начину приступа градиву, Николић методе дели на *обавештајне или комуникационе* (дијалозна, монолошка и текстовна метода), *оштрије или логичке* (анализа и синтеза, индукција и дедукција, конкретизација и апстракција, генерализација и апстракција, поредбена, а у њих спадају и „друге мисаоне радње“, попут запажања, закључивања, доказивања, вредновања итд.) и *створачне или специјалне* (биографска, позитивистичка, импресионистичка, компаративна, структуралистичка, лингвистичка, феноменолошка, рецепционистичка и друге лингво и књижевнаучне методе. Методика има властиту методологију па овај научник формулише златно методичко правило: „Методологија се не одабира – она се ствара“; исто, стр. 29.

⁴ Росић, Тиодор (2002), *Најлепше српске народне бајке*, антологија; Београд, Српска књижевна задруга.

⁵ *Српске народне приповијетке* (1853), скупио их и на свијет издио Вук Стеф. Карацић, Беч, Штампарија јерменскога манастира; у: Дела Вука Карацића (1969), *Српске народне приповијетке*, „Предговор“, приредио др Мирослав Пантић, Београд, Просвета, стр. 58.

ји су коришћени и други извори, попут, рецимо антологија Тихомира Остојића⁶, Веселина Чајкановића⁷ и Николе Тординца⁸.

Приступајући методу напоредног, истојезичног, текстуалног представљања, и у најновијем издању антологије *Српске народне бајке*, које се надозвезује на претходно,⁹ приређивач је¹⁰ пошао од чињенице да је језик којим су српске народне бајке приповедане, због присуства, из савремене перспективе, нестандарднојезичних речи, данас, за већину читалаца, поготову оних младих, недовољно разумљив. Уобичајено је да се објашњење мање познатих или непознатих речи даје у дну странице, тамо где се једна реч први пут јављује. Бајке, и поред тога, у доброј мери, задржавају архаичне црте својствене народним говорима из којих потичу. Да би се учиниле разумљивијим, што је чињено чак и у бајци „Златна јабука и девет пауница“, која је језички ближа савременом језику, методом напоредног, истојезичног, представљања, у бајкама је приступљено замени мање разумљивих и неразумљивих речи. Замењене су речи које су изашле из употребе или се врло ретко користе. Приступљено је, такође, и гласовном уједначавању. Исправљено је, на пример, *ђевојка* и *ћерајџи* у *дјевојка* и *ијерајџи*, што је правописно исправно.

Да би се сачувала изворност бајки, на левим и десним рубовима текста, у напомени ИЗВОРНО, дати су изворне речи и објашњења речи у висини реда у којем се оне појављују. Ствар је преокренута: у самом тексту избегнуте су нестандардне, неразумљиве и неправилне речи, што је допринело већој разумљивости бајки, а у напоменама „изворно“ сачувана њихова изворност. *Српске народне бајке*, захваљујући томе, постале су приступачније а сачувале су старински бајковни искон.

ОСЛОНАЦ ПРОБЛЕМСКОМ ОСВЕТЉАВАЊУ

Све изнете поставке делотворне су и у предстојећем научном истраживању бајковних текстова¹¹. Наведени су бајковни извори и текстови на којима

⁶ Остојић, Тихомир (1911), *Српске народне пријовијејџке (зајџке)*, Дубровник, Матица српска у Дубровнику, књ. 2.

⁷ Чајкановић, Веселин (1927), *Српске народне пријовијејџке I*, Београд, Земун, Српски етнографски зборник, књ. XLI, Српска краљевска академија.

⁸ Тординац, Никола (1883), *Хрватске народне пјесме и пријовијејџке из Босне*, Вуковар, наклада и тисак Енр. Јанчика. Из те збирке узета је бајка „Дијете са девет чирака“, о разлозима таквога поступка биће речи у наредном раду.

⁹ Росић, Тиодор (2002), *Најлејше српске народне бајке*, антологија; Београд, Српска књижевна задруга.

¹⁰ Росић, Тиодор (2007), *Српске народне бајке*, антологија; Предговор, Београд, Српска школа.

¹¹ Биће анализирани бајке објављене у антологији *Српске народне бајке*: „Златна јабука и девет пауница“, „Баш-Челик“, „Чардак ни на небу ни на земљи“, „Аждаја и царев син“, „Змија младожења“, „Чудотворни прстен“, „Златоруни ован“, „Мала вила“, „Дијете са девет чирака“, „Немушти језик“, „Ђаво и његов шегрт“ и „Усуд“.

ће бити спроведено истраживање. Неопходно је сачинити и преглед релевантне литературе која је поткрепила и усмерила истраживање, што је ослонац проблемског осветљавања, као и валидну методичку и тестолошку литературу без којих би амбиције рада биле знатно ограничене. Ту су, превасходно, Вукови списи *О језику и књижевности*¹² и његов *Српски рјечник* из 1818. године¹³ а стратегија методичких истраживања заснована је на капиталним методикама Милије Николића¹⁴ и Драгутина Росандића¹⁵. Примена напоредног метода захтева познавање и помоћне филолошко-историјске научне дисциплине – текстологије, где доминантно место припада Д. С. Лихачову¹⁶, и радовима објављеним у зборнику *Основе текстологије* у редакцији В. С. Нечајеве¹⁷, а помоћно Волфгангу Кајзеру¹⁸ и Рене Велеку – Остину Ворену¹⁹.

Истраживање обухвата све језичке нивое, а спровешће се у пет сегмената. Обухватиће и историјат појединих питања, као и опис постојећег стања Зависно од језичког нивоа коришћена је и лингвистичка литература. Поред Вукових списа *О језику и књижевности* и његовог *Српског рјечника* из 1818. године, важно место припада и оним књигама које пружају потпору у опису и научно-стручном тумачењу разматраних језичких чињеница, попут монографије Јована Л. Вуковића *Говор Пиве и Дробњака*²⁰, рада Берислава Николића *Однос данашњег шрићанског језика према Вуковом језику*²¹, а поред неких радова о фразеологизмима и загребачких граматика²², ваља издвојити

¹² Дела Вука Караџића (1969), *О језику и књижевности*; приредио др Берислав Николић, Београд, Просвета; у: Караџић Вук Стеф. (1969), *О језику и књижевности*, изабрани списи, Београд, Просвета

¹³ Караџић, Вук Стефановић (1818), *Српски рјечник истолкован њемачким и латинским ријечима*, Беч; у: Дела Вука Караџића, *Српски рјечник* (1969), фототипско издање, приредио Павле Ивић; Просвета, Београд

¹⁴ Исто као под 3.

¹⁵ Росандић, Драгутин (2005), *Методика књижевног одгоја и образовања* (1986), Загреб, Школска књига; Росандић, Драгутин (2005), *Методика књижевног одгоја (шемељници методичко-књижевне енциклопедије)*, Загреб, Школска књига

¹⁶ Лихачов, Д. С. (1966), *Тектологија*, кратак оглед; Београд, Научна књига

¹⁷ *Основы текстологии* (1962), редакцији В. С. Нечаевой, Москва, Издательство Академии Наук СССР

¹⁸ Кајзер, Волфганг (1973), *Језичкоуметничко дело*, ед. „Књижевна мисао“; Београд, Српска књижевна задруга.

¹⁹ Рене, Велек и Ворен, Остин (1974), *Теорија књижевности*, друго издање, Београд, Нолит.

²⁰ Исто као под 1.

²¹ Николић; Берислав (1963–64), *Однос данашњег шрићанског језика према Вуковом језику*, Јужнословенски филолог 26, Београд, св. 1–2.

²² Бабић, Стјепан –Брозовић, Далибор–Могуш, Милан–Павешкић, Салавко–Шкарић, Иво–Тежак Стјепко (1991), *Повијесни преглед, зласови и облици хрватског књижевног језика*, нацрт за граматику, Загреб, ХАЗУ, Глобус, Накладни завод.

Силић, Јосип – Прањковић, Иво (2005), *Граматика хрватског језика за гимназије висока училишта*, Загреб, Школска књига.

Барић–Лончарић–Малић–Павешкић–Петри–Зечевић–Зинка (2003), *Хрватска граматика*, Загреб, Школска књига

Основи фонологије српскога књижевног језика Радоја Смића и Бранка Остојића²³, као и књиге Павла Ивића *Српски народ и његов језик*²⁴ и *О језику некадашњем и садашњем*²⁵.

У том погледу од непроцењивог је значаја монографска студија Јована Л. Вуковића, *Говор Пиве и Дробњака*, што је, иначе, докторска дисертација овога знаменитог лингвисте. Поготово је значајан његов закључак да се „Вуков тршћански језик разликовао до извесне мере од дробњачког говора којим су говорили његови преци“, који су се из Дробњака доселили у Тршић. У Тршићу су сви, осим једне староседелачке породице, били из Херцеговине, али не и из Дробњака. Херцеговачки досељеници су „донели поред заједничког дијалекта и своје посебне говорне црте“, па се „формирала извесна говорна нијанса, која још тада није могла бити истоветна ни са једним од тих говора одакле су дошли насељеници“.²⁶ Какве је тек промене стандардни језик имао, након кодификације, током свог природног развоја!? Имајући у виду да је од објављивања Вукових *Српских народних приповиједака* прошло више од стотина година а нешто мање откако је у Бечу (1870) „у наклади Ане удовице В. С. Карацића“ објављено њихово „друго умножено издање“ – намеће се оправдана потреба за увођење и примену метода текстуалног компаративизма при представљању бајковних текстова за школску употребу. Реализује се кроз супституцију појединих фонема, морфема, па и синтагми, али и преко објашњавања појединих лексема, јер су због њиховве етнолингвистичке природе напосто незамењиве. Напоредним, истојезичним, представљањем изворног и савременог језику прилагођеног текста чува се изворно језичко стање, не нарушавају естетске бајковне компоненте и подстичу васпитни, образовни и функционални циљеви наставе језика и књижевности. У тексту је дата као пример и једна страна из бајке. Тај пример је саставни део рада.

МЕТОДЕ, ПЛАН И ПРИСТУП

Објављивање појединих бајковних текстова прате и одговарајуће грешке, најчешће штампарске, а има и оних редакторских, па се осећа потреба колационирања и текстуалне реконструкције, која је делимична, усмерена на побољшање текста и, наравно, ни приближно није истоветна реконструкцији старих текстова. У антологијама народних бајки и читанкама исправљане су правописне грешке, употреба новог реда, интерпункција, поједини језич-

²³ Симић, Радоје – Остојић, Бранко (1989), *Основи фонологије српскога књижевног језика*, Никшић, Универзитетска ријеч.

²⁴ Ивић, Павле (1971), *Српски народ и његов језик*, Београд, Српска књижевна задруга

²⁵ Ивић, Павле (1990), *О језику некадашњем и садашњем*, Београд – Приштина, БИГЗ – Јединство

²⁶ Исто као под 1, стр. 112. Трагом таквих закључака иде и Павле Ивић у: Ивић, Павле (1990), *О језику некадашњем и садашњем*, Београд – Приштина, БИГЗ – Јединство, стр. 236.

БАШ-ЧЕЛИК

ИЗВОРНО

Бијаше један цар, а имађаше три сина и три ћерке.

Кад га већ старост обузме, дође вријеме да умре. На смрти дозове синове и кћери* своје, па синовима препоручи да своје сестре даду за онога који први дође и запроси их. „Подајте“, рече, „тако не били проклети.“ Потом цар умре.

*шћери

Послије његове смрти, пролазили дани за данима*, док једне ноћи* стане неко на вратима лупати: задрма се цијели двор, нека хука, вриска, пјевање, сијевање, би рекао сама ватра око двора сипа. У двору се поплашише и стану од страха дрхтати*. Наједанпут неко проговори:

*стане земан по
земану
*на једну ноћ

„Отворите, царевићи, врата!“

На то вели најстарији син царев:

„Не отварајте!“

Средњи рече:

„Не отварајте никошта!“

Али најмлађи рече:

„Ја ћу да отворим врата“, па скочи и врата отвори.

Како врата отвори, нешто уђе у двор од чега нијесу могли видјети* друго ништа осим ватре да сипа, па проговара:

*дрктати

„Ја сам дошао да вам просим сестру најстарију, и то сад овај час да је водим, јер ја не чекам, нити ћу више доћи да је просим, па ми сад одговор дајте, или је дате или не дате, хоћу да знам!“

*виђети

Вели најстарији брат:

„Ја је не дам! Како ћу је дати кад не знам шта си и откуда си? Ноћас дошао, хоћеш одмах да је водиш, па не знам ни гдје* би ишао сестри у походе.“

*ђе

Средњи вели:

„Ја не дам сестре ноћас да се води.“

23

Метод нароредног текстуалног представљања – Прва страна бајке
„Баш-Челик“.

Српске народне бајке, антологија (2007), приредио Тиодор Росић;
Београд, Српска школа, стр. 23.

ки архаизми, али то није консеквентно спроведено. Тако, рецимо, на фонетском нивоу коегзистира и најмлађе, нестандартно, јотовање (*ћед, ѿрїљеѿи, ћераѿи*).

Метод напоредног, истојезичног, текстуалног представљања омогућује унификацију нестандартних облика на свим језичким нивоима. Он је поступак истојезичне супституције, из савремене перспективе, нестандартних језичких облика на фонетском, морфолошком, синтагматском и лексичком нивоу и начин напоредног представљања архаичних, савременом језику, примерених облика. Овим методом не губи се веза између супституента и супституисане језичке јединице.

Поред аналитичке и синтетичке методе, да би се омогућило свестрано лингвистичко, палеографско, археографско, текстуолошко, биографско и књижевно-историјско сагледавање изворних текстова, поступак мора да укључи и друге логичке и стручне методе. При разматрању језичких појава и истраживању и описивању језичких јединица мора се користити метод лингвистичког описивања – основни лингвистички метод. Да би се, пак, текст сагледао у структурно-семиотичком кључу, тј. као низање или комбиновање јединица неког система знакова у времену или простору, мора се прибећи структуралистичком лингвистичком методу.

Артикулација текстуалног поредбеног метода у функцији је побољшања књижевне комуникације и успостављања ефикасних наставних метода, које се остварују методичким поступцима као саставним и елементарним делом наставне методе. Образовно-васпитна делатност, како показује методичар Драгутин Росандић, не остварује се, међутим, само у настави. Постоје и други, ваннаставни и ваншколски, облици васпитно-образовне делатности, па је уместо наставне методе примеренија васпитно-образовна метода или метода васпитно-образовног рада.²⁷ Ваннаставно коришћење бајковних текстова, с естетским циљем, ради ширења читалачке културе и у друге сврхе, такође повећава сврсисходност увођења напоредог метода у текстолошку обраду бајковних текстова.

Након описа појединих бајковних текстова, уз одређивање њиховог изворника, преко колационирања различитих верзија са изворником (где је то неопходно), биће размотрене *фонетске одлике неких лексичких ѿиѿова у српским народним бајкама*. Мора се сагледати одакле су преузете одређене фонетске одлике, њихова дијалекатска подлога и направити историја питања. На вокалском нивоу расправа ће бити усмерена на фонему *јаѿи* и њене супституенте, као и на најмлађе јотовање. На консонантском нивоу разматраће се гласови *х, ј, ф* и типови упрошћавања сугласничких група.

Рад ће, потом, бити усмерен на морфологију и позабавиће се *морфолошким одсѿуѿаима: именице, заменице, ѿридеви, бројеви, ѿлаѿоли, ѿрилози*. Анализираће се и типови *бајковних фразеолоѿизама*, тј. устаљене формуле које само синтагматски имају своје значење, што је евидентно, рецимо, у језику пословица. И напокон, пре оцене онога до чега се у истраживању сти-

гло, тј. оцене резултата, њиховог знајања и закључка, истраживаће се *сујсџи-иуџија иуџиџама као лексичке особине у бајкама*. Биће анализирани узроци њиховог уплива у текст бајки, као и незамењивост неких лексема са стилистичко-стилогеног аспекта.

Интердисциплинарно истраживање има крајње прагматску намену: олакшано коришћење лектире. Ово је само нацрт метода који тражи разраду, која ће уследити у низу радова, који ће се бавити разрадом конкретних, овде непомињаних проблема. Биће објашњено да је паралелни текст дат маргинам и означен звездicom, као и шта повезује супституент са супституисаном језичком јединицом и сл. Реч је, дакако, о слојевитом, обухватном и крајње деликатном истраживању које за циљ има увођење метода напоредног текстуалног представљања у текстолошку обраду бајковних, а касније и других текстова, ради очувања тога блага и његовог коришћења у школске али и ваншколске сврхе.

РЕЗИМЕ

Метод напоредног текстуалног представљања утемељен је на супституџији архаичних, из савремене перспективе, нестандартнојезичних речи, чиме је олакшан пријем бајковних текстова а самим тим и њихов потпунији естетски доживљај. До овог метода истраживач је дошао егзактно, емпиријским методом – приређивањем антологија *Најлејше срјске народне бајке* и *Срјске народне бајке*, чији је материјал узет из више извора а доминантно из Вуковових *Срјских народних иријовиједака*. Овде је дат нацрт метода. Уследиће његова разрада и кодификаџија у више радова. О методу напоредног текстуалног представљања расправљаће на фонетском, морфолошком, синтагматском и лексичком нивоу.

ИЗВОРИ, ЛИТЕРАТУРА

а. ИЗВОРИ

Остојић, Тихомир (1911), *Срјске народне иријовијејџке (зајџке)*, Дубровник, Матица српска у Дубровнику, књ. 2.

Росић, Тиодор (2002), *Најлејше срјске народне бајке*, антологија; Београд, Српска књижевна задруга.

Росић, Тиодор (2007), *Срјске народне бајке*, антологија; Београд, Српска школа.

Срјске народне иријовијејџке (1853), скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић, Беч, Штампарија јерменскога манастира; у: Дела Вука Караџића (1969), *Срјске народне иријовијејџке*, „Предговор“, приредио др Мирослав Пантић, Београд, Просвета, стр. 58.

Срјске народне иријовијејџке (1870), скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић, друго умножено издање, Беч, у наклади Ане, удовице В. С. Караџића; у: Сабрана дела Вука Караџића (1985), приредио др Мирослав Пантић, Београд, Просвета.

Тординац, Никола (1883), *Хрватске народне џјесме и џријовијетке из Босне*, Вуковар, наклада и тисак Енр. Јанчика.

Чајкановић, Веселин (1927), *Српске народне џријовијетке I*, Београд, Зборник, Акад. № 52.

б. ЛИТЕРАТУРА

Бабић, Стјепан – Брозовић, Далибор – Могуш, Милан – Павешиић, Салавко – Шкарић, Иво – Тежак Стјепко (1991), *Повијесни џрежлед, џласови и облици хрватско-џа књижевноџ језика*, нацрт за граматику, Загреб, ХАЗУ, Глобус, Накладни завод.

Барић – Лончарић – Малић – Павешиић – Пети – Зечевић – Зинка (2003), *Хрватска џрамаишка*, Загреб, Школска књига.

Ивић, Павле (1971), *Српски народ и његов језик*, Београд, Српска књижевна задруга.

Дела Вука Караџића (1969), *О језику и књижевности*; приредио др Берислав Николић, Београд, Просвета; у: Караџић Вук Стеф. (1969), *О језику и књижевности*, изабрани списи, Београд, Просвета.

Ивић, Павле (1990), *О језику некадашњем и садашњем*, Београд – Приштина, БИГЗ – Јединство.

Исто као под 1, стр. 112. Трагом таквих закључака иде и Павле Ивић у: Ивић, Павле (1990), *О језику некадашњем и садашњем*, Београд – Приштина, БИГЗ – Јединство, стр. 236.

Кајзер, Волфганг (1973), *Језичкоуметничко дело*, ед. „Књижевна мисао“, Београд, Српска књижевна задруга.

Караџић, Вук Стеф. (1968), *О језику и књижевности*, изабрани списи; у: Дела Вука Караџића, приредио др Берислав Николић, Београд, Просвета.

Караџић, Вук Стефановић (1818), *Српски рјечник истијлкован њемачким и латинским ријечима*, Беч; у: Дела Вука Караџића, *Српски рјечник* (1969), фототипско издање, приредио Павле Ивић; Просвета, Београд.

Лихачов, Д. С. (1966), *Текџолоџија*, кратак оглед; Београд, Научна књига
Николић; Берислав (1963–64), *Однос данасињег џршићанскоџ језика џрема Вуковом језику*, Јужнословенски филолог 26, Београд, св. 1–2.

Основи џлексџологији (1962), редакцији В. С. Нечаевой, Москва, Издательство Академии Наук СССР.

Рене, Велек и Ворен, Остин (1974), *Теорија књижевности*, друго издање, Београд, Нолит.

Росандић, Драгутин (2005), *Метџодика књижевноџа одџоја и образовања* (1986), Загреб, Школска књига; Росандић, Драгутин (2005), *Метџодика књижевноџа одџоја (џемелници метџодичкокњижевне енциклоједије)*, Загреб, Школска књига

Силић, Јосип – Прањковић, Иво (2005), *Грамаишка хрватскоџа језика за џимназијеи висока училишџија*, Загреб, Школска књига.

Симић, Радоје – Остојић, Бранко (1989), *Основи фонолоџије српскоџа књижевноџ језика*, Никшић, Универзитетска ријеч.

Tiodor Rosic, PhD
Faculty of Education
Jagodina

ABOUT THE SYNCHRONOUS TEXTUAL PRESENTATION METHOD

Summary: The method of synchronous textual presentation is based on the substitution of archaic, non-standard words, which facilitates the reception of fairy-tale texts and improves their esthetic experience. The researcher has developed the method through an exact, empirical process in the course of preparing anthologies of folk fairy tales titled *The Best Serbian Folk Fairy Tales* and *Serbian Fairy Tales*, for which texts were taken from several sources, but mainly from Vuk's *Serbian Folk Tales*. The paper gives the draft of the method which will be developed and codified in further papers. The method of synchronous textual presentation will be studied at phonetic, morphological, syntactic, and lexical levels.

Key words: method of synchronous monolingual presentations, textual comparison method, text, textology, methodology research, substituent and substituted lexical units, folk fairy tale, folk story, ethnolinguistics, phonetic, morphological, syntactic, lexical type, fairytale phraseology, dialect forms.